

УДК 316.62:[159.947.5-057.87:32]

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-2-4>

## СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

**Крупник Іван Романович,**

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

*Херсонський державний університет*

azont@meta.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4092-9781>

**Мета** – аналіз соціально-політичної активності студентської молоді та встановлення взаємозв'язку між мотивацією до успіху та політичною активністю. **Методи.** Теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, інтерпретація та систематизація – для з'ясування стану розробленості проблеми та визначення теоретико-методологічних засад дослідження. Емпіричні: анкетування – для визначення рівня політичної активності молоді; психодіагностичні методики: опитувальник О. Реана «Мотивація до успіху та страх невдачі», який дозволяє виявити рівень та полюс мотивації людини до діяльності. **Результати.** За результатами аналізу наукових джерел зазначено, що саме від свідомої, активної поведінки громадян, від їх політичної ідентифікації та мотивації залежить стан суспільства: стабільності або змін, розбудови, розвитку або стагнації. За результатами емпіричної частини дослідження встановлено, що рівень політичної активності молоді є середнім. Також у респондентів відзначається середній рівень мотивації до успіху. Виявлено взаємозв'язок між показниками рівня політичної активності та мотивації до успіху. **Висновки.** Проведений кількісний та якісний аналіз рівня політичної активності молоді дозволив з'ясувати таке: загалом молодь проявляє політичну активність на середньому рівні; респонденти вважають важливим бути інформованими стосовно політичного життя країни, розуміють впливовість фактора політики на їхнє життя, але при цьому половина опитаних не бере активної участі у політичних процесах; молодь бажає подальшої демократизації суспільства, вважає дуже важливим наявність зворотного зв'язку між політиками та електоратом; респонденти вважають мотивацію сучасних політиків доволі егоїстичною, націлену на задоволення власних матеріальних потреб. Можливо, саме такі уявлення про політиків відвертають молодь від активної участі у політичних процесах; встановлений взаємозв'язок між мотивацією до успіху та рівнем політичної активності, дає можливість намітити шляхи підвищення політичної активності молоді, оскільки успішна країна починається з успішних особистостей.

**Ключові слова:** політична активність, мотивація до політичної участі, змагальність, форми політичної участі.

## SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF POLITICAL ACTIVITY OF STUDENTS

**Krupnyk Ivan Romanovych,**

Candidate of Psychological Sciences (PhD),

Associate Professor of the Department of Psychology

*Kherson State University*

azont@meta.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4092-9781>

**Purpose** – analysis of the socio-political activity of young people and establishing the relationship between motivation for success and political activity. **Methods.** Theoretical: analysis, synthesis, comparison, generalization, interpretation and systematization – to clarify the state of development of the problem and determine the theoretical and methodological foundations of the research. Empirical: questionnaires – to determine the level of political activity of young people; psycho diagnostic methods: O. Rean's questionnaire "Motivation for success and fear of failure" that allows to identify the level and pole of a person's motivation for activity. **Results.** According to the results of the analysis of scientific sources, it was indicated that the state of society depends on the conscious, active behavior of citizens, on their political identification and motivation: stability or change, development or stagnation. According to the results of the empirical part of the study, it was established that the level of political activity of young people is average. Also, respondents have an average level of motivation for success. The relationship between indicators of the level of political activity and motivation for success was revealed. **Conclusions.** The conducted quantitative and qualitative analysis of the level of political activity of young people made it possible to find out the following: in general, young people show political activity at an average level; respondents consider it important to be informed about the political life of the country, understand the influence of the political factor on their lives, but at the same



time, half of the respondents do not take an active part in political processes; young people want further democratization of society, consider it very important to have feedback between politicians and the electorate; respondents consider the motivation of modern politicians to be quite selfish, aimed at satisfying their own material needs. Maybe it is precisely such ideas about politicians that turn young people away from active participation in political processes; the established relationship between motivation for success and the level of political activity provides opportunities to outline ways to increase the political activity of young people, since a successful country begins with successful individuals.

**Key words:** *political activity, motivation for political participation, competitiveness, forms of political participation.*

**Вступ.** Відбутись як суб'єкт власного життя, впливати на суспільство, відчувати свою значущість, бути не «гвинтиком» системи, а свідомою, самоактуалізованою особистістю можна лише за умови активної діяльності у соціумі та наявності чіткої громадянської позиції. Політична активність, політичний інтерес є чинником розвитку, навіть виживання демократичного суспільства, в якому людина проявляє себе як суб'єкт політичного процесу.

У роботі автор розглядає участь студентської молоді у сфері, яка є мотивуючим фактором руху вперед як кожної особистості, так і всієї країни, а саме суспільно-політичну активність. Окреслюючи коло питань політичної активності у суспільстві, найчастіше науковці виділяють:

- проблематику становлення та змін політичної активності залежно від віку громадян (І. Білоус, Л. Кияшко, Н. Stattin, О. Hussein, S. Russo та інші);

- детермінанти політичної активності в умовах трансформації суспільства, зокрема на пострадянському просторі (О. Дроздов, Т. Костюк, Б. Макаренко, В. Мацієвський, Н. Ротар та інші);

- причини активності або навпаки байдужості до соціально-політичного життя (В. Бортніков, Л. Гудков, С. Рошин, Л. Синецька, Т. Траверсе, М. Шульга та інші);

- висвітлення форм політичної активності та рівня їх інтенсивності (І. Білоус, А. Деркач, І. Жадан, Л. Кияшко, Н. Ковтун та інші);

- визначення компонентів соціально-політичної активності та створення теоретичних моделей розглядали науковці: В. Васютинський, С. Верба, Л. Кияшко, М. Слюсаревський та інші (Крупник, 2022).

**Теоретичне обґрунтування проблеми.** Політична активність безпосередньо залежить від політичної соціалізації особистості, тому питання дослідження політичної активності тісно пов'язане із віковими аспектами розвитку особистості. Саме через успішну політичну соціалізацію людина проявляє політичну активність у формі політичної участі.

На іншому полюсі політичної соціалізації виникає політична пасивність або навіть відчуження від політичного життя. Суспільно-політична активність є похідним поняттям від політичної свідомості. А отже, залежно

від особливостей масової та індивідуальної політичної свідомості виникають та проявляються форми політичної активності (Слюсаревський, 2009).

Окреслення поняття «політична активність» доволі складне питання і залежить як від наукового напрямку, у якому визначається дефініція (соціологія, психологія, політологія тощо), так і від поглядів уже всередині кожної дисципліни. Зокрема, у політичній психології активність може розглядатись як поведінковий аспект, емоційна залученість у політичну діяльність як ініціативність, змагальність, вмотивованість суб'єкта (Ломак, 2018). На нашу думку, доцільно прийняти визначення політичної активності як суб'єктну діяльність особистості у політичних процесах. Тобто як прагнення особистості до відстоювання своїх політичних прав та інтересів (Кияшко, 2013). А. Лісневська виокремлює два підходи в аналізі політичної активності. Один з них розглядає цей феномен як той, що включає у себе політичну діяльність та поведінку. Інший підхід характеризує політичну активність як динаміку політичної діяльності та поведінки (Лісневська, 2009).

Охарактеризуємо найбільш чітко окреслені позиції.

Найбільш актуальним у контексті розвитку політичного майбутнього нашої країни є *питання становлення та змін політичної активності залежно від віку суб'єктів політичного процесу*. Політичні уявлення, уподобання та очікування тісно пов'язані із віком громадян, вони поступово трансформуються, що своєю чергою змінює і політичну поведінку особистості. Значна кількість наукових розвідок як вітчизняних, так і іноземних присвячуються дослідженню політичної активності молоді, частіше студентської, як визначальному чиннику зміни застарілих засад суспільства.

Заслужують на увагу дані ґрунтового дослідження Н. Stattin, S. Russo, які стосуються динаміки змін політичної активності залежно від віку особистості. Науковцями було виявлено, що поступово вона зростає і у двадцятилітньому віці стабілізується (Stattin, Russo, 2016).

*Питання політичної активності в умовах трансформації суспільства.* У вказаній

площині наукові розвідки висвітлюють зміни у пострадянському суспільстві. Описуються причини як сплесків політичної діяльності, так і апатії громадян до політики. Ґрунтовно розглядається феномен «оксамитових» революцій, зокрема української «Помаранчевої». Такий електоральний протест розглядають як: революцію свідомості, бунт маргінальних прошарків, олігархічну боротьбу, зміну політичних інституцій без виходу із правового поля і нарешті як справжню класичну, соціально-політичну революцію (Макаренко, 2014). Докладно розглядає світоглядні, в тому числі і політичні орієнтації студентів в умовах змін у суспільстві В. Білогур (Білогур, 2018).

*Причини активності або навпаки апатії до соціально-політичного життя.* Політична активність особистості базується насамперед на політико-ідеологічній ідентифікації, що знову ж таки підкреслює роль політичної соціалізації. Важливим компонентом участі у політичних процесах є світогляд особистості, соціально-політичні очікування, її система цінностей, спрямованість локус-контролю, визначальними потребами та мотивацією особистості.

На роль соціальних інститутів, зокрема на роль школи у розвитку громадянської активності молоді, вказує у своєму масштабному дослідженні, яке охопило двадцять вісім країн, J. Torney-Purta (Torney-Purta, 2002). На вагомість школи для навчання ефективної участі у політичних процесах вказують L. Camino та S. Zeldin. Вказані науковці висвітлюють п'ять сучасних шляхів участі молоді у політиці. Особливу увагу приділяючи саме важливості прояву особистісної участі у політичній діяльності (Camino, Zeldin, 2002). У більш широкому контексті, а саме як впливає соціально-культурний простір вищого навчального закладу на соціальні очікування студентської молоді, які є, як було зазначено вище, одним з компонентів соціально-політичної активності, вказує у своїх дослідженнях І. Попович (Попович, 2019). На важливість родини як соціального інституту для формування політичної соціалізації загалом та політичної активності зокрема вказують І. Жадан, О. Келепко (Жадан, 2011; Келепко, 2011).

На вольовій природі політичної активності наполягає дослідниця політичних процесів Н. Ковтун. Особливо це проявляється, на її думку, у діяльності політичних організацій, зокрема партій. Хоча і воля до влади однієї людини може повністю змінити картину політичного життя світу (Макаренко, 2014). Це ми бачимо на прикладі виникнення та розвитку політичного конфлікту, який переріс у війну між нашою країною та росією.

На важливість впливу соціальної взаємодії як чинника активізації політичної поведінки

особистості вказує український дослідник Л. Кияшко (Кияшко, 2019).

Окрім того, більшість фахівців у сфері політичної психології зазначають циклічність політичного процесу у контексті «активність – пасивність». При цьому найбільш дієвими учасниками можуть бути зовсім різні верстви суспільства, але частіше це молодь. Причинами активізації електорату можуть виявитись як соціально-економічні, так і виключно політичні фактори. Так, наприклад, неможливість змінити владу законним шляхом призводить до неконвенційних і навіть до насильницьких протестів із високим рівнем агресивної поведінки. Зрозуміло, що психологічний чинник присутній у будь-яких політичних процесах, оскільки політика – це соціальна взаємодія особистостей.

Цікавою є наукова розвідка J. Sloam, в якій доведено, що причина інтенсифікації політичної участі молоді є медіа, які поширюють інформацію через мережу Internet. Зазначається, що це частина високоосвіченої молоді, яка вбачає у новітніх засобах рупор для вираження своїх настроїв (Sloam, 2014). Роль пропаганди на формування особистісних смислових конструктів висвітлює І. Галян (Haljan, 2022). Чи прийме громадянин участь у політичних процесах, зокрема у виборах, залежить і від того, чи співпадають уявлення про ідеального політичного лідера та безпосередньої оцінки реальних політиків (Кругенко, Hryvenko, 2022).

*Дослідження форм політичної активності та рівня їх інтенсивності.* Слід зазначити, що наявні класифікації враховують, як правило: масштабність процесу, особистісні характеристики учасників, ступінь участі громадян. Зокрема, авторитетна класифікація М. Вебера у своїй основі спирається на ступінь залученості особистості до політичної діяльності (Ломак, 2018). На межі вікової, соціальної та політичної психології знаходиться лонгітюдне дослідження вже згадуваних нами науковців Н. Stattin та S. Russo, у якому доводиться цікавий факт: деякі події, які пережили підлітки, можуть у юнацькому віці мотивувати їх на політичну діяльність. Маються на увазі події, які викликали значний політичний інтерес (Stattin, Hussein, Russo, 2017).

*Дослідження компонентів політичної активності та створення теоретичних моделей.* Висвітлення цього аспекту політичної активності залежить від інформаційного обсягу, наповнення, що вкладають науковці у це поняття. Значна кількість моделей включають у себе: політичну свідомість, політичну культуру, політичну відповідальність, форми політичної участі та мотивацію. Враховують також соціально-демографічні чинники, депривацію або фрустрацію потреб та окремо



досліджуються психологічні, політичні та соціологічні компоненти політичної активності (Кияшко, 2019; Слюсаревський, 2009). Слід також зазначити сучасну модель двох пірамід, яка висвітлює політичну радикалізацію суспільства. У вказаній моделі науковці С. McCauley та S. Moskalenko характеризують етапи активізації особистості у політичній діяльності. Перша піраміда характеризує етапи формування участі борців проти політичного насилля, наприклад тероризму. Друга, навпаки, характеризує етапи активності від інертних осіб до тих, хто займається незаконними діями проти цивільних (McCauley, Moskalenko, 2017).

Отже, проблематика громадсько-політичної активності охоплює широке коло питань суспільного життя. Від свідомої, активної поведінки громадян, від їх політичної ідентифікації та мотивації залежить стан суспільства: стабільності або змін, розбудови, розвитку або стагнації.

**Метою дослідження** є аналіз соціально-політичної активності студентської молоді.

**Методологія та методи.** Для реалізації мети була розроблена авторська анкета «Рівень політичної активності». Анкета складається з десяти запитань, які мають на меті виявити рівень політичної активності. Анкета напівзакритого типу. Найвища кількість балів – 10. Окрім того, використана методика О. Реана «Мотивація до успіху та страх невдачі», оскільки, на думку автора, саме від напрямку активності залежить реалізація або блокування функціонування особистості у різних сферах суспільної діяльності, зокрема у політичній. Якщо показники від 1 до 7 балів, то діагностується мотивація на невдачу (страх невдачі). Якщо від 14 до 20 балів, то діагностується мотивація успіху, на досягнення через змагальність (надія на успіх). Якщо кількість набраних балів у межах від 8 до 13, слід вважати, що мотиваційний полюс не виражений. При цьому 8–9 балів – ближче до страху невдачі, а 12–13 балів – ближче до мотивації успіху. У людей, орієнтованих на успіх, частіше переважають реалістичні, а у індивідів, орієнтованих на невдачу, – нереалістичні очікування, завищена або занижена самооцінка.

Вибірку становили здобувачі Херсонського державного університету. Середній вік респондентів – 20 років. Вік респондентів було вибрано з огляду на результати теоретичного аналізу наукової літератури, де вказаний період характеризується як уже стабільний у суспільно-політичній активності. Загальна кількість респондентів – 129 осіб. Дослідження проводилось онлайн за допомогою Google-форм у період лютий – березень 2023 року.

## Результати та дискусії.

### Аналіз анкетування.

Наведемо дані результатів анкетування у відсотковому співвідношенні.

1. Чи берете ви участь у політичному житті країни?

А) так – 57,9%

Б) ні – 42,1%

Отже, більше сорока відсотків респондентів не проявляють політичну активність у формі політичної участі.

2) Якщо берете участь, то яким чином?

А) берете участь у голосуванні на виборах – 42,2%

Б) є активним членом громадської політичної організації або партії – 10,5%

В) ваш варіант – усі інші відповіді є, власне, варіаціями відповіді «ні» (ніяк не беру, не вибираю, поки ніяк тощо). Разом 47,3%. Тобто це ті респонденти, хто відповів «ні» на перше запитання, та ті, хто вибрав менш однозначні.

3. Чи берете ви участь у політичних акціях, якщо вони відповідають вашим політичним переконанням?

А) ні – 47,4%

Б) майже ніколи – 26,3%

В) інколи – 21,1%

Г) часто – 0%

Д) постійно – 5,3%

Як ми бачимо, у цьому випадку визначилась невелика політично активна частина молоді та велика, яка є тією чи іншою мірою інертною.

4. Чи проявляєте ви цікавість до політичного життя?

А) слідкуєте за політичними новинами – 57,9%

Б) спостерігаєте за політичними телешоу – 0%

В) читаєте спеціальну професійну літературу, яка висвітлює сутність політичного життя – 0%

Г) не цікавлюсь – 36,8%

Д) ваш варіант – 5,3%.

Цікаво, що власний варіант – це відповіді «був або була політичним діячем». Тобто це саме ті респонденти, які постійно беруть участь у політичних акціях. Важливо зазначити, що відсутні відповіді, які вказують на абсолютну незацікавленість політикою. Таке запитання виявило, що слідкують за політичними новинами респонденти, які власне цікавляться політичним життям. При цьому тих, хто не цікавиться, менше у процентному відношенні, ніж респондентів, які не беруть участь у політичному житті країни. На нашу думку, це пов'язано, по-перше, із ситуацією у державі, коли політична інформація є складником власної безпеки та психологічної стабільності. По-друге, можливо, це та частка респондентів, які у майбутньому будуть більш дієво впливати на політичні процеси, оскільки вже сформована особистісна зацікавленість.

5) На вашу думку, наскільки ви інформовані про політичні процеси, які протікають у нашій державі та світі.

- А) гарно інформований – 10,5%
- Б) інформований – 63,4%
- В) майже не інформований – 21,1%
- Г) не інформований – 5,0%.

Таким чином, більшість респондентів вважає себе досить інформованими. Хоча дуже актуально виявити у подальших наукових розвідках причини неінформованості, чи мають вони більш особистісний чи соціальний характер.

6) Від яких факторів залежить, на вашу думку, активність людини у політичному процесі?

А) від особистісних якостей (наприклад, наполегливість, активність, змагальність, висока самооцінка) – 42,1%

Б) від найближчого оточення (родина, друзі) – 10,5%

В) від політичного становища у країні та світі – 36,8%

Г) ваш варіант – 10,6% (респонденти вказували на важливість зацікавленості у темі). На нашу думку, відповіді на крайній варіант тісно пов'язані із кожним з попередніх.

Слід звернути увагу на кількість респондентів, які вважають, що активність залежить від політичного становища. Вона ідентична кількості респондентів, які взагалі не цікавляться політикою. Тобто це саме той відсоток молоді у вибірці, яка є і буде політично інертною, незважаючи на зовнішні обставини.

7) Чи залежить, на вашу думку, ваше життя від політики?

- А) так – 73,7%
- Б) ні – 26,3
- Г) ні – 0%

Згідно з цими даними більшість респондентів розуміють впливовість політичних чинників у суспільстві. Тобто, з одного боку, молодь розуміє присутність впливу політики на власне життя, а з іншого боку, значна частина не бажає активно діяти у цій сфері.

8) Чи залежить життя суспільства загалом від політичної активності її громадян?

- А) так – 42,1%
- Б) у багатьох випадках – 42,1%
- В) у деяких випадках – 15,8%
- Г) ні – 0%

Таке запитання виявляє ступінь розуміння важливості розбудови суспільства від політичної участі громадян. Тобто без дій кожного суб'єкта політики неможливо побудувати сучасне, демократичне політичне середовище. Отже, з огляду на відповіді на попереднє запитання, можна зробити висновок, що молодь здебільшого розуміє важливість створення прошарку політично активних громадян.

9) На вашу думку, чому люди прагнуть стати політичними лідерами?

А) зробити кар'єру та отримати високий статус у суспільстві – 31,6

Б) матеріальне забезпечення – 26,3

В) щоб змінити країну на краще – 21,1

Г) для реалізації потреби у владі – 10,5

Д) ваш варіант – 10,5 (5,3 патріотизм та 5,2 всі варіанти важливі)

Таке питання спрямоване на дослідження уявлень про політичну мотивацію респондентів. Варіанти А та Б, які є домінуючими, вказують на сприйняття політичної діяльності, як засобу для покращення власного становища у соціумі. Тобто політики керуються егоїстичними, корисливими мотивами. Можливо, саме тому респонденти не націлені займатись більш активно політичною діяльністю.

10. Якщо ви берете участь у політичному житті, то вкажіть причину, або брали б для того, щоб, виберіть варіант відповіді:

А) для того, щоб політики прислухались до думки суспільства – 63,2

Б) вибрати нових політиків – 5,5

В) стати керівником політичної сили – 15,8

Г) ваш варіант – виграти війну (10,2%); зробити країну кращою (5,3%)

Заключне запитання мало на меті обійти захисні механізми особистості, де вірогідно упереджене ставлення до сучасних політиків, та уточнити мотивацію до можливої власної політичної діяльності. Як ми бачимо, у відповідях, на відміну від відповідей на попереднє запитання, превалює бажання до змін у демократичному напрямі, простежується альтруїстична мотивація. Це доводить гіпотезу, що причиною небажання цікавитися політикою є негативне відношення до сучасних політиків, можливо невіра у політичні зміни.

**Аналіз показників методики О. Реана «Мотивація до успіху та страх невдачі».**  
**Кореляція з показниками анкети.**

Важливою частиною наукової розвідки є перевірка існування взаємозв'язку між показником політичної активності та мотивації особистості. Окрім того, для подальшого аналізу та інтерпретації значень показників у таблиці 1 вказані середні значення за результатами діагностики.

Таблиця 1  
**Середні значення та кореляційний зв'язок між показником рівня мотивації до успіху та рівня політичної активності**

Методики	Середній бал	Показник кореляції (r)
Мотивація до успіху	12,2	0,379 $p \leq 0,01$
Політична активність	4,8	



За допомогою кореляційного аналізу Пірсона виявлено зв'язок між показниками психодіагностичної методики та авторської анкети «Рівень політичної активності» ( $r=0,379$  при  $p \leq 0,01$ ). Встановлена пряма кореляційна залежність вказує на важливість мотиваційного компонента для формування політичної активності молоді. Тобто чим більш буде мотивована на успіх особистість, тим вірогідніше, що вона буде націлена на реалізацію свого потенціалу у політиці.

Виявлений взаємозв'язок підтверджується і середніми значеннями, оскільки і рівень мотивації, і рівень політичної участі перебувають на середньому рівні. Окрім цього, слід зазначити, що показники за методикою О. Реана все ж ближче до полюсу мотивації успіху. Що вказує на тенденцію поведінки респондентів до досягнення успіху, спираючись на власні сили, на змагальність, у них, як правило, превалює інтернальний локус-контролю. Цей рівень, як було зазначено вище, реалізується у більш реалістичних очікуваннях. Тобто респонденти, незважаючи на загалом середній рівень політичної активності, мають цілком відповідальне ставлення до своєї участі у політичних процесах. Це твердження цілком співвідноситься із результатами анкетування.

Слід зазначити дотичність результатів нашого дослідження із науковими розвідками сучасних науковців. Зокрема, розглядаючи проблематику політичної активності молоді, А. Краснякова зазначає, що в українській молоді найбільше присутні мотиви підвищення соціального та матеріального статусу. При цьому вона виділяє і інші мотиви, а отже, активність молоді є полімотивованою. Ідеологічними мотивами та бажанням змінити системи на краще керуються тільки найбільш активні у політичному сенсі респонденти (політичні лідери організацій) (Кияшко, 2019). Окремо слід зупинитись на підкресленні важ-

ливості мотивації політичної участі, оскільки саме глибинні, внутрішні мотиви пов'язані із задоволенням або фрустрацією потреб суб'єкта політичного процесу і є спонукальними чинниками діяльності у цій соціальній сфері людського буття (Ломак, 2018).

### Висновки та перспективи подальших розвідок.

У представленому дослідженні проаналізовані соціально-політичні аспекти активної участі молоді у житті країни. Зроблено кількісний аналіз рівня політичної активності молоді та було з'ясовано:

- загалом молодь проявляє політичну активність на середньому рівні;

- респонденти вважають важливим бути інформованими стосовно політичного життя країни, розуміють впливовість фактора політики на їхнє життя, але при цьому половина опитаних не бере активної участі у політичних процесах;

- молодь бажає подальшої демократизації суспільства, вважає дуже важливою наявність зворотного зв'язку між політиками та електоратом;

- респонденти вважають мотивацію сучасних політиків доволі егоїстичною, націлену на задоволення власних матеріальних потреб. Можливо, саме такі уявлення про політиків відвертають молодь від активної участі у політичних процесах;

- встановлений взаємозв'язок між мотивацією до успіху та рівнем політичної активності дає можливість намітити шляхи підвищення політичної активності молоді, оскільки успішна країна починається з успішних особистостей.

З огляду на військові дії, які відбуваються у нашій країні, у подальших наукових розвідках важливо з'ясувати динаміку політичної активності молоді у часовій перспективі та більш ґрунтовно проаналізувати чинники, які впливають на політичну активність громадян.

### ЛІТЕРАТУРА:

1. Білогур В.Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві : монографія. Дніпропетровськ : Пороги. 2018. 311 с.
2. Жадан І.В. Політична соціалізація. Політична енциклопедія / За ред. Ю. Левенець. Київ : Парламентське видавництво, 2011. С. 590–591.
3. Келепко О.В. Вплив сімейної взаємодії на структурування політичної картини світу студентської молоді. *Вища освіта України*. № 3. Т. VI (31). 2011. С. 154–160.
4. Кияшко Л.О. Політична участь молоді сучасної України: психологічні чинники активізації : монографія. Київ : Міленіум. 2013. 216 с.
5. Крупник І.Р. Соціально-психологічні аспекти політичної активності громадян. *Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин* : матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції (Кам'янець-Подільський, 23 квітня 2022 р.). Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка, 2022. С. 183–185.
6. Лісневська А.О. Психологічний аналіз категорії, політична активність особистості. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія «Психологічні науки»*. 2009. Вип. 74. Т. 2. С. 15–19.
7. Ломак О. Мотивація як чинник прояву політичної участі молоді. *Humanitarium. Серія «Психологія»*. 2018. Том 40. Вип 1. С. 46–54.
8. Макаренко Б. Політична участь як політична активність особистості в трансформаційному суспільстві. *Науковий вісник*. 2014. Вип. 90. С. 362–368.
9. Слюсаревський М.М. Політична участь як особливий «зріз» політичної поведінки. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5 (38). С. 8–18.

10. Camino L., Zeldin S. From Periphery to Center: Pathways for Youth Civic Engagement in the Day-To-Day Life of Communities. *Applied developmental Science*. 2002. Vol. 6 (4) P. 213–220.
11. Halian I.M. The role of propaganda in the formation of personal semantic constructs. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*. 2022. Vol. 8. P. 24–38.
12. Kryvenko I.S., Hrynyshyn N.O. Tell me who is your favorite politician, and I'll tell you who you are: psychological factors of the ideal political leader's image among Ukrainians. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*. 2022. Vol. 7. P. 90–101.
13. McCauley C., Moskalenko S. Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model. *American Psychologist American Psychological Association*. 2017. Vol. 72. № 3. P. 205–216.
14. Popovych I.S. The research of the parameters, properties and types of social expectations of student youth. Modern research of the representatives of psychological sciences : collective monograph / O.Ye. Blynova, Yu.O. Bystrova, I.M. Halian, O.M. Kikinezhdi. Lviv–Toruń : Liha-Pres. 2019. P. 163–181.
15. Russo S., Stattin H. Stability and change in youths' political interest. *Social Indicators Research*. 2016. Vol. 132. P. 643–658.
16. Sloam J. "The outraged young": Young Europeans, civic engagement, and the new media in a time of crisis. *Information Communication and Society*. 2014. Vol. 17. P. 217–231.
17. Stattin H., Hussein O., Ozdemir M., Russo S. Why Do Some Adolescents Encounter Everyday Events That Increase Their Civic Interest Whereas Others Do Not? *Developmental Psychology American Psychological Association*. 2017. Vol. 53. № 2. P. 306–318.
18. Torney-Purta J. The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science*. 2002. Vol. 6. P. 203–212.

#### REFERENCES:

1. Bilohur, V.Ie. (2018). Svitohliadni oriiientatsii studentiv: tendentsii zmin u transformatsiinomu suspilstvi: monohrafiia [Worldview orientations of students: trends of change in a transformational society: monograph]. Dnipropetrovsk: Porohy. 311 [in Ukrainian].
2. Zhadan, I.V. (2011). Politychna sotsializatsiia. Politychna entsyklopediia [Political socialization. Political encyclopedia]. Za red. Yu. Levenets. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo – Ed. Yu. Levenets. Kyiv: Parliament Publishing House 590–591 [in Ukrainian].
3. Kelepko, O.V. (2011). Vplyv simeinoi vzaiemodii na strukturuvannia politychnoi kartyny svitu studentskoi molodi [The influence of family interaction on the structuring of the political picture of the world of student youth]. *Vyscha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*. 3. VI (31). 154–160 [in Ukrainian].
4. Kyiashko, L.O. (2013). Politychna uchast molodi suchasnoi Ukrainy: psykholohichni chynnyky aktyvizatsii: monohrafiia [Political participation of youth in modern Ukraine: psychological factors of activation: monograph]. Kyiv. 216 [in Ukrainian].
5. Krupnyk, I.R. (2022). Sotsialno-psykholohichni aspekty politychnoi aktyvnosti hromadian [Socio-psychological aspects of political activity of citizens]. *Aktualni problemy psykholohii osobystosti ta mizhosobystisnykh vzaiemyn: materialy XIV mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (Kamianets-Podilskyi, 23 kvitnia 2022 r.) – Actual problems of the psychology of personality and interpersonal relations: materials of the XIV international science and practice. conf. (Kamyants-Podilskyi, April 23, 2022)*. Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko]. 183–185 [in Ukrainian].
6. Lisnevsk, A.O. (2009). Psykholohichni analiz katehorii, politychna aktyvnist osobystosti [Psychological analysis of the category, political activity of the individual]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka. Serii: Psykholohichni nauky – Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University named after T.G. Shevchenko. Series: Psychological sciences* 74 (2). 15–19 [in Ukrainian].
7. Lomak, O. (2018). Motyvatsiia yak chynnyk proiavu politychnoi uchasti molodi [Motivation as a factor in the manifestation of youth political participation]. *Humanitarium. Serii: Psykholohiia – Humanitarian. Psychology series*. 40 (1). 46–54 [in Ukrainian].
8. Makarenko, B. (2014). Politychna uchast yak politychna aktyvnist osobystosti v transformatsiinomu suspilstvi [Political participation as political activity of the individual in the transformational society]. *Naukovyi visnyk – Scientific Bulletin*. 90. 362–368 [in Ukrainian].
9. Sliusarevskiy, M.M. (2009). Politychna uchast yak osoblyvyi «zriz» politychnoi povedinky [Political participation as a special "slice" of political behavior]. *Politychni menedzhment – Political management*, 38. 8–18 [in Ukrainian].
10. Camino, L., Zeldin, S. (2002). From Periphery to Center: Pathways for Youth Civic Engagement in the Day-To-Day Life of Communities. *Applied developmental Science*. 6 (4). 213–220.
11. Halian, I.M. (2022). The role of propaganda in the formation of personal semantic constructs. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*. 8. 24–38.
12. Kryvenko, I.S., Hrynyshyn, N.O. (2022). Tell me who is your favorite politician, and I'll tell you who you are: psychological factors of the ideal political leader's image among Ukrainians. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*. 7. 90–101.
13. McCauley, C., Moskalenko, S. (2017). Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model. *American Psychologist American Psychological Association*. 72 (3). 205–216.
14. Popovych, I.S. (2019). The research of the parameters, properties and types of social expectations of student youth. Modern research of the representatives of psychological sciences: collective monograph / O.Ye. Blynova, Yu.O. Bystrova, I.M. Halian, O.M. Kikinezhdi. Lviv–Toruń: Liha-Pres. 163–181.
15. Russo, S., Stattin, H. (2016). Stability and change in youths' political interest. *Social Indicators Research*. 132. 643–658.
16. Sloam, J. (2014). "The outraged young": Young Europeans, civic engagement, and the new media in a time of crisis. *Information Communication and Society*. 17. 217–231.
17. Stattin, H., Hussein, O., Ozdemir, M., Russo, S. (2017). Why Do Some Adolescents Encounter Everyday Events That Increase Their Civic Interest Whereas Others Do Not? *Developmental Psychology American Psychological Association*. 53 (2). 306–318.
18. Torney-Purta, J. (2002). The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science*. 6. 203–212.

Стаття надійшла до редакції 26.05.2023.  
The article was received 26 May 2023.